

Obraćanje visokog predstavnika i specijalnog predstavnika EU Valentina Inzka na Konferenciji ambasadora i šefova misija BiH

Kreativnost i investicije

Dame i gospodo,

Bilo mi je izuzetno zadovoljstvo prihvatiti poziv ministra Alkalaja da učestvujem na ovom skupu, jer se kao profesionalni diplomata osjećam ugodno među vama, a s obzirom da je moja karijera direktno povezana sa događanjima u Bosni i Hercegovini možda ću moći da pružim određeni uvid u strateške i praktične izazove sa kojima se suočavaju ambasadori i šefovi misija koji ovu zemlju predstavljaju širom svijeta.

Maló može biti lijepo

Jedna stvar oko koje se, mislim, možemo svi složiti jeste da posao predstavljanja Bosne i Hercegovine sa sobom nosi posebne izazove. Upravo je britanski politički filozof Walter Bagehot istaknuo da "ambasador nije samo agent, on je i posmatrač." Mislim da je time želio reći da su resursi koji su na raspolaganju jednom ambasadoru isprepleteni sa kapacitetom za obavljanje ambadorske funkcije.

Resursi koji su na raspolaganju bosanskohercegovačkim ambasadorima su skromni. Za to postoje uvjerljivi finansijski

razlozi. Vrijedno je također sjetiti se da su resursi koji su na raspolaganju ambasadorima iz malih zemalja općenito skromni – ja to znam, jer i ja dolazim iz male zemlje.

Međutim, neke male zemlje su uspjele da iskoriste prednosti bez obzira na veličinu i čak ih pretvorile u značajan uticaj u međunarodnim odnosima.

To se može uraditi.

I ja smatram da Bosna i Hercegovina i njen diplomatski kor to mogu uraditi.

Ovim se ne želi zanemariti činjenica da ozbiljna praktična ograničenja ometaju bosanskohercegovačke diplomate već ustvrditi da se ova ograničenja mogu prevazići ili barem zaobići. Istovremeno, uvjeravam vas da će međunarodna zajednica nastaviti sa intenzivnim lobiranjem kako bi osigurala da Ministarstvo vanjskih poslova i ostale državne institucije imaju odgovarajuće resurse. Ali čak i dok se ključno pitanje resursa rješava, Ministarstvo vanjskih poslova mora nastaviti s radom i to zahtijeva kreativnost.

Kreativnost i investicije

Jednadmnohstvarikoje su me impresionirale kada sam došao ovdje neposredno nakon rata bila je *kreativnost* koja je izgleda utkana u tkivo bosanskohercegovačkog društva. Ljudi su u najtežim okolnostima nalazili – i još uvijek nalaze – izuzetno inventivna rješenja. Upravo je domišljatost u diplomatiji ono što malim zemljama omogućava da se natječu sa velikim zemljama.

Ali ovo funkcionira samo ako ide ruku pod ruku sa dobrom organizacijom.

Možda oblast promocije investicija pruža dobar primjer za ovo.

Bosna i Hercegovina ima konkurentnu radnu snagu i geografski se nalazi blizu glavnih tržišta. Bosna i Hercegovina je atraktivna lokacija za investicije.

Zašto ova činjenica nije pretočena u tako mnogo potrebna radna mjesta u selima i gradovima širom zemlje?

Moje mišljenje je da barem jedan dio odgovora na ovo pitanje leži u nedostatku organizacije – a među onima koji moraju raditi na ovome je i odgovorno osoblje u međunarodnim misijama.

Ambasade BiH nisu na odgovarajući način povezane sa općinskim uredima putem kojih se investicije mogu pretočiti u nova radna mjesta na terenu.

Uspostavljanje ovakve veze ne zahtijeva novac ili druge resurse kojih nema dovoljno.

Ovo jednostavno zahtijeva organizaciju. Ambasadama su potrebni ažurirani podaci o prilikama za investiranje u Bosni i Hercegovini, one moraju imati odmah i lako dostupne detalje za kontakt u svim općinama u zemlji – uključujući relevantnog zvaničnika koji radi na pitanju investiranja u BiH.

Ovo je umnogome manje glamurozno nego, na primjer, rješavanje pitanja potencijalnog mjesta Bosne i Hercegovine u Vijeću sigurnosti – ali ovdje se radi o radnim mjestima i to je građanima važnije nego većina stvari.

Recimo da sam ja Austrijanac koji ima deset miliona maraka da potroši – (ovaj dio da sam Austrijanac je istinit!) – i razmišljam da uložim mojih deset miliona u novi posao u ruralnom dijelu Bosne i Hercegovine. Pitam vas kao šefove misije, a to je moj prvi kontakt sa zemljom, da li imate spreman pristup općinama gdje bi se moj novac mogao dobro uložiti i službenike koji govore njemački jezik u tim općinama koji se mogu postarati da dobijem potpune informacije? I to ako je moguće danas kako bih saznao koliko bi profitabilno

bilo otpočeti poslovanje u Bosni i Hercegovini.

Vi *biste* trebali imati ove informacije i uz odgovarajuće veze između Ministarstva vanjskih poslova, FIPA-e, Ministarstva vanjske trgovine i općina, ove informacije bi se mogle sakupiti i obezbijediti te redovno ažurirati.

To nije pitanje resursa, već pitanje organizacije. Nije pitanje međunarodnog prestiža ili priznanja, već pitanje otvaranja novih radnih mjesta u Bosni i Hercegovini.

Odras složene političke stvarnosti

Možda je lakše prevazići praktične izazove predstavljanja Bosne i Hercegovine nego političke izazove, ali vjerujem da i u tom segmentu kreativno i proaktivno djelovanje može neutralizirati neka od najvećih ograničenja.

Svi mi razumijemo kako je teško predstaviti ambicije i zahtjeve tako problematičnog političkog sistema kakav postoji u ovoj zemlji. Zaista, kao visoki predstavnik i specijalni predstavnik EU više puta sam se našao u situaciji da pred međunarodnim forumom zagovaram i argumentiram u prilog BiH, dok se politički predstavnici ove zemlje javno prepiru pred tim istim forumom.

To otežava *moj* posao – mogu shvatiti koliko tek otežava posao ambasadora ili šefa misije.

Ali ne čini taj posao nemogućim.

U konačnoj analizi, ambasador predstavlja *zemlju*, a ne određeni dio njenog političkog establišmenta, i ako je to neophodno ambasador mora predstavljati zemlju *uprkos* trenutnoj situaciji na političkoj sceni.

Francuski dramatičar, Corneille, imao je jednu slavnu izjavu, rekavši da “onaj koji glumi savjetnika više nije ambasador.”

Naime, mislim da Corneille nije bio u pravu (i što je zanimljivo, sa *političkog* stanovišta Corneille je možda najpoznatiji zbog neposluha prema kardinalu Richelieu, njegovom političkom gospodaru.)

Vjerujem da ambasadori BiH *moraju* biti savjetnici – oni moraju *zagovarati* te provoditi politiku zato što oni razumiju interese Bosne i Hercegovine na međunarodnom planu u mjeri u kojoj ih većina domaćih političara ne razumije.

Dvije stvari možda najbolje ilustruju ovu tvrdnju.

Prva je izuzetan uspjeh pregovaračkog tima BiH uoči potpisivanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Diplomate su okončale svoj dio posla više od godinu dana prije nego što su političari okončali svoj posao, iako je ova vremenska razlika mogla, i *trebala* biti, svega nekoliko sedmica. Diplomatski establišment je svoje obaveze ispunio efikasno, kreativno i blagovremeno. Politički establišment se prepirao i nazadovao.

Drugi primjer tiče se viznog režima. Kao što je svima nažalost poznato, upravo smo doživjeli veliki neuspjeh – ali potrebno je naglasiti da je EU uopće pristala da usaglasi uslove Mape puta za liberalizaciju viznog režima upravo zahvaljujući efikasnosti sa kojom su predstavnici BiH u Briselu i evropskim prijestolnicama lobirali da zemlja bude uvrštena na *Bijelu listu* za Schengen. Političari, a ne diplomate, bili su ti koji nisu mogli ispuniti uslove iz Mape puta.

Srećom, kada govorimo o ovom pitanju, svjedoci smo ohrabrujućeg političkog odgovora na ovaj neuspjeh: nedavno usvajanje četiri zakona vezano za liberalizaciju viznog režima koji u ranijim pokušajima nisu prošli na parlamentarnoj skupštini dokazuje da politički predstavnici BiH *moгу* riješiti svoje nesuglasice.

Što se tiče liberalizacije viznog režima i drugih elemenata programa integracije u EU, međunarodna zajednica će i dalje

podržavati pozitivne i progresivne političke snage, a to bi trebalo u značajnoj mjeri olakšati posao bosanskohercegovačkim diplomatama.

U saradnji sa Evropskom komisijom pokrenuo sam proces kontinuiranog i fokusiranog dijaloga sa državnim i entitetskim vlastima u cilju lakšeg poduzimanja mjera koje će približiti ovu zemlju Evropi. Ovo su dodatne praktične mjere, koje nijedan vodeći političar u BiH nikada nije javno osporio. U tom smislu, put naprijed je jasan – a ta poruka, nadam se, može biti efikasno prenesena prijestolnicama zemalja koje imaju bliske odnose sa Bosnom i Hercegovinom.

Vidi, znaj, vjeruj i ne daj se prevariti

Postoji još jedan Corneilleov citat koji može naći praktičnu primjenu u diplomatiji. On glasi: “Vidim, znam, vjerujem, nisam prevaren.”

Vidim: Vidim da su neki problemi sa kojima se Bosna i Hercegovina suočava veoma složeni. Ali, također vidim da postoji mnoštvo problema koji *mogu* biti riješeni, i to brzo, te da rješenja za ove probleme ne moraju čekati da se najprije riješe teži problemi.

Znam: Znam da u Bosni i Hercegovini stvari nisu uvijek jednostavne kakvim se čine. Često postoji prilično veliki jaz između, recimo, zvanične politike i političke realnosti.

To nije idealno stanje stvari, ali to je činjenica koju moramo prihvatiti.

Kao diplomata, uvjerio sam se mnogo puta da je najbolji način da se problem riješi taj da se on u potpunosti rasvijetli. Ako se pojedinac ili grupa ljudi snažno protive politici koju su svi javno podržali, hajde da sve obavijestimo o ovom protivljenju i hajde da svima objasnimo šta je uistinu iza

toga.

Ova pojava nije svojstvena samo Bosni i Hercegovini, ali ovo je svakako zemlja u kojoj političari redovno prikrivaju vlastite interese pod plaštom visokih principa.

Na primjer, privatizacija i slobodna trgovina su u Bosni i Hercegovini nešto poput ružnih riječi, iako su to stvari koje su bile nosilac prosperiteta u kojem Evropa uživa već dvadeset i pet godina. Ne sumnjam da je prodaja nacionaliziranih grana industrije, posebno krajem devedesetih, često bila neuspješna i ne sumnjam da ekonomija koja iskusi neumoljivost slobodne trgovine mora proći kroz bolno razdoblje prije nego što može ostvariti dobit. Međutim, jednako tako ne sumnjam da su najglasniji protivnici privatizacije i slobodne trgovine oni koji su imali najviše koristi od održavanja statusa quo. Činjenica je, međutim, da bi većina građana imala koristi od funkcionalne tržišne ekonomije koja je uvezana s regionalnim i globalnim trgovinskim strukturama.

Ovo je princip na kojem počiva prosperitet Evropske unije i princip na kome počiva ekonomska obnova jugoistočne Evrope kojom rukovodi Vijeće za regionalnu saradnju, koje, što mnogi građani BiH ne znaju, ima svoj centralni ured u Sarajevu.

Privatizacija i slobodna trgovina će dovesti nove industrijske grane, nova preduzeća, osigurati nova radna mjesta i nove mogućnosti za ovu zemlju. To je ono što su privatizacija i slobodna trgovina učinili drugdje širom evropskog kontinenta. Kako zaštititi domaću industriju? Tako što ćete osigurati njenu veću konkurentnost, a ne tako što ćete ih štititi od konkurencije. Vjerujte mi, pokušavali smo to u Austriji desetinama godina, a rezultat je bio spor ekonomski rast i lošiji izbor i roba ispod nivoa standardne kvalitete za austrijske potrošače.

Ali ovo je dvosmjerna ulica, bosanskohercegovački potrošači imaju pravo da se žale kad se od njih traži da konkuriraju

robi iz uvoza, dok se njihovi proizvodi na stranim tržištima ne mogu naći pod istim uslovima. Sasvim je jasno da je to oblast u kojoj Ministarstvo vanjskih poslova i Ministarstvo vanjske trgovine moraju pokrenuti politički podržanu, propisno organiziranu i fokusiranu kampanju. Suština je u sljedećem – ne treba bosanskohercegovačke potrošače pozivati da kupuju bosanske proizvode nego potrošače na tržištima na kojima BiH po prirodi stvari izvozi svoje proizvode treba pozivati (i omogućiti im) da kupuju bosanskohercegovačke proizvode.

Ja vjerujem. Vjerujem u Bosnu i Hercegovinu. Kada sam pozvan da se prijavim na funkciju visokog predstavnika i specijalnog predstavnika EU već je bilo planirano da preuzmem jednu drugu poziciju. Očekivao sam i radovao sam se imenovanju na funkciju austrijskog ambasadora u Češkoj Republici. Pored toga što je to važna funkcija u zemlji, koja je jedan od najbližih austrijskih saveznika i među ljudima koje izuzetno cijenim, rezidencija ambasadora u Pragu je igrom slučaja naša jedina rezidencija koja je smještena u palati. Ne mogu tvrditi da mogućnost života u palati nije ostavila nikakav dojam na mene.

Ali sam umjesto toga odabrao posao koji po svojoj prirodi nema striktno utvrđenu dužinu trajanja, gdje umjesto da se pridržavam jasno definirane strategije svog Ministarstva vanjskih poslova moram dešifrirati oblik jedne evaluirajuće nadnacionalne strategije i gdje imam ugodan smještaj, ali ne živim u palati.

Odabrao sam drugu opciju jer sam uvjeren da Bosna i Hercegovina može biti prosperitetna i stabilna demokratska zemlja potpuno integrirana u euroatlantske institucije i da ja mogu dati svoj doprinos ostvarenju tog cilja. Da u to nisam uvjeren ne bih bio ovdje.

Uvjeren sam da OHR i EUSR, u saradnji s drugim međunarodnim partnerima Bosne i Hercegovine, može pomoći ovoj zemlji da ide u pravcu u kojem velika većina njenih građana želi da ova zemlja ide.

Vjerujem u Bosnu i Hercegovinu, u njene građane i njenu budućnost.

Možda će zvučati arogantno, ali mislim da ovo uvjerenje treba biti osnovni motiv za svakog zaposlenika u svakoj od diplomatskih misija ove zemlje.

Ne samo da će Bosna i Hercegovina preživjeti nego će preživjeti i prosperirati. Ukoliko ovo uvjerenje bude temelj diplomatije BiH tada će njena diplomatija uspjeti bez obzira na sva ograničenja.

Kako će članstvo u Vijeću sigurnosti UN-a poboljšati životni standard u BiH?

Dozvolite mi da zaključim ovo obraćanje s dvije aktuelne teme.

Prva se odnosi na mogućnost da Bosna i Hercegovina postane nestalna članica Vijeća sigurnosti UN-a.

Vjerujem da bi ovo predstavljalo još jedan važan korak u smislu kontinuiteta punog suvereniteta ove zemlje i ja ću uraditi sve što je u mojoj moći da podržim ovu inicijativu.

Međutim, iako bi osiguranje mjesta u Vijeću sigurnosti bilo značajno diplomatsko postignuće koje bi povećalo prisustvo Bosne i Hercegovine na međunarodnoj sceni, građani će možda na to gledati sa malo manje uzbuđenja nego diplomate.

A zašto i ne bi?

Građani će s pravom pitati: koliko će to otvoriti novih radnih mjesta u Bosni i Hercegovini? Koliko će to unaprijediti životni standard u zemlji? Koliko će se time eliminirati kriminala i korupcije?

Na ova pitanja postoje dobri odgovori – u najmanju ruku, da veće prisustvo Bosne i Hercegovine na međunarodnoj sceni znači više investicija, što zauzvrat znači više radnih mjesta, ali budimo pošteni: to nije argument koji će odnijeti prevagu kod

ljudi kojima se već deset godina obećava posao i kojima se iz godine u godinu to obećanje krši.

Prema tome, istovremeno sa pružanjem podrške naporima da se osigura mjesto u Vijeću sigurnosti za Bosnu i Hercegovinu, ja ću zagovarati tješnju i produktivniju vezu između Ministarstva vanjskih poslova, Ministarstva vanjske trgovine, FIPA-e i općina, tako da diplomatija može početi ostvarivati materijalne koristi – u obliku investicija i radnih mjesta – i to što prije.

Dozvolite da ovdje spomenem i to da, u cilju osiguranja uspješnog učešća u Vijeću sigurnosti, BiH ne treba samo da je u stanju da utvrdi jedinstven stav o ključnim pitanjima na političkom nivou (Predsjedništvo BiH), nego i da sebi obezbijedi načine da to izvede i na 'tehničkom', odnosno diplomatskom nivou. Drugim riječima, za vaše članstvo u Vijeću potrebno je adekvatno osoblje i finansijska sredstva kako bi se obavio ovaj zahtjevniji zadatak.

Evropa, NATO i budućnost

Drugo tematsko pitanje je program integracije u EU u narednom periodu od otprilike šest mjeseci. Prije kraja 2009. godine, ovaj projekat zahtijeva usaglašenu i veoma zahtjevnju seriju diplomatskih poteza. Kao što sam spomenuo ranije, već se može vidjeti postojanje ozbiljne političke reakcije na zadatak ispunjenja preostalih ciljeva iz Mape puta za liberalizaciju viznog režima. Kao što vam je poznato, ne samo da su bosanskohercegovački političari izgubili kredibilitet na domaćem terenu kao rezultat nepoduzimanja potrebnih koraka na vrijeme da se ukinu vizne restrikcije na kraju ove godine, nego je i ova zemlja kao cjelina izgubila kredibilitet na međunarodnom planu. U proteklih dva ili tri mjeseca došlo je do lavine negativnih napisa o Bosni i Hercegovini, u kojima se ističe politička paraliza, ponovno buđenje nacionalizma i

raastrošnost neefikasne administracije u ovoj zemlji. Moramo početi što hitnije da obaramo ove negativne predodžbe. Činjenica je da sada postoje neki pomaci, bez obzira koliko ograničeni, u pogledu liberalizacije viznog režima – ambasade BiH moraju početi prenositi precizniju i pozitivniju sliku o ovoj zemlji.

Bosna i Hercegovina treba još raditi da bi dobila status kandidata za članstvo u Evropskoj uniji. U vezi s tim je apsolutni imperativ da se svaki pozitivan razvoj događaja – a ima pozitivnih razvoja – na putu integracije u potpunosti shvati u Briselu i glavnim gradovima EU. Moram priznati da je meni bilo teško objasniti kako u BiH toliko vremena nema šefa Direkcije za evropske integracije, a glavni vanjsko-politički prioritet ove zemlje je članstvo u Evropskoj uniji. Ovo pitanje sada više nije otvoreno. Kad to kažem, moram istaknuti da ne želim ulaziti u priču o „nacionalnom zastupstvu“. Nju prepuštam domaćim političarima. Značajne su pogodnosti koje dolaze sa statusom kandidata za EU – i finansijske i u smislu ostalih vidova saradnje i zadatak diplomatskih misija BiH bi trebao biti da osiguraju da, kada nastupi odgovarajući trenutak, ostatak Evrope bude u potpunosti svjestan koliko je Bosna i Hercegovina napredovala.

Isto se odnosi i na napore Bosne i Hercegovine da osigura članstvo u NATO-u. NATO je vojni savez zemalja koje dijele zajedničke vrijednosti i ove vrijednosti se odražavaju u institucionalnoj i političkoj kulturi svake od zemalja – dakle, članstvo u NATO-u nije samo stvar realizacije ambicioznog programa vojnog restrukturiranja. To je stvar okončanja političke i institucionalne rehabilitacije zemlje – i svaki pozitivan razvoj događaja u ovom pogledu mora se jasno prenijeti do glavnih gradova zemalja članica NATO-a. Kao što znate, dio šireg plana je rješenje pitanja vojne i državne imovine u Bosni i Hercegovini. Bez jasne slike u pogledu vlasništva nad imovinom, Ministarstvo odbrane ne može i neće vršiti potrebna kapitalna ulaganja u oružane snage i njenu

nepokretnu imovinu – a to će Bosnu i Hercegovinu učiniti značajno manje privlačnom potencijalnom članicom NATO saveza.

Postoji nekoliko načina na koje Bosna i Hercegovina može na lakši način načiniti pomake prema većoj evroatlantskoj integraciji, a neki od tih načina spadaju u konkretne nadležnosti Ministarstva vanjskih poslova. Ne treba posebno napominjati da ova zemlja može učiti od drugih; posebno od onih susjeda koji su završili svoj put.

Slovenačko iskustvo, u smislu praktičnih, zakonskih i administrativnih priprema predstavlja koristan model i mislim da se programi koji su osmišljeni mogu proširiti tako da se to iskustvo podijeli putem seminara, konferencija i razmjene primjera najbolje prakse.

Također nije potrebno posebno napominjati da što je veće regionalno približavanje evropskim integracijama, to bolje za svaku zemlju. Stoga moramo ojačati maksimalnu saradnju među zemljama u regiji tako da napredak u jednoj od zemalja koristi drugima. U vezi s tim, mora se reći da kašnjenje u imenovanju bosanskohercegovačkog ambasadora u Beogradu svakako ne pomaže izgledima Bosne i Hercegovine u smislu evropskih integracija.

Energija i talenat

Govorio sam malo duže, ali to je zato što smatram da je svaka od stvari koje sam danas istakao od ključne važnosti za dobrobit Bosne i Hercegovine i njenih građana – a vi, međunarodni predstavnici ove zemlje, igrate ulogu da se ta dobrobit i održi, ulogu koja je puno veća od vašega broja.

Dvije su stvari nepobitne – Bosna i Hercegovina ima puno problema, i Bosna i Hercegovina ima puno zaliha energije i talenta. Naš je zadatak – i onih u bosanskohercegovačkim institucijama i onih koji rade za organizacije čiji je zadatak da pomažu ovoj zemlji – da osiguramo da ovo drugo odnese

pobjedu nad onim prvim. Ja vjerujem da je to moguće. Nadam se da vjerujete i vi.

Hvala vam.